

RELIGIJA I SEKULARIZACIJA U SAVREMENOM DRUŠTVU

Lana Burić, mag.¹

SAŽETAK

U ovom radu se govori o značaju religije i o njenom položaju u društvu, kao i o uticaju koji religija ima u životu pojedinca i građanina (sa sociološkog aspekta). Stoga se u prvom dijelu rada govori o značenju religije koje otkriva ontičku određenost suštine religije, njenu povezanost sa društvom i neprikosnovenu ulogu u životu pojedinca, zajednice i društva. U savremenom društvu čini se da je religija izdvojena, marginalizovana i eliminisana iz javnog života, čime je formalno izgubila svoju javnu funkciju u društvenom životu, moralni integritet kao i autoritet da govori o određenim društvenim i političkim fenomenima sa etičkog aspekta.. Stoga se, sa razlogom javlja interesovanje, koliki je stvarno njen uticaj u društvu i na pojedinca. U ovom radu se implicitno govori da ona (ne) utiče na dva načina na život pojedinca a to je javnim zastupanjem univerzalnih vrijednosti i odbranom od "zla" u širem društvenom kontekstu (u društvu) i na individualan, duhovan i svetovan način kojim omogućava čovjeku da uživa potrebnu vjeru, da zadovoljava određenu potrebu za vjerom, i to u vremenu u kojem je sve neizvjesno i u kojem brzina obilježava isto. Da li je sve baš toliko neizvjesno? I da li je sve baš toliko neizvjesno zato što izostaje religija i da li se religija zaista "gubi": u savremenom društvu? To možda može biti jedno od pitanja na koje može dati odgovor posledice sekularizacije, kojim se uostalom bavi u jednom dijelu i ovaj rad.

Ključne riječi: religija, sekularizacija, pojedinac, postmoderno doba, globalizacija

Religija, kao sociološka činjenica poseban značaj ima u procesu globalizacije (u savremenom društvu), tim prije što se čini je dovoljno marginalizovana, i nezavisna od društvenih fenomena i istovremeno osnažena, istaknuta više, usled određenih nekonzistentnosti u savremenom društvu (kao što su vrijednosti, itd) i njeno mjesto postaje upitno u vremenu u kojem živimo. Da li zaista religije nestaje, ili tek nastaje, na to pitanje mnogi sociolozi vjeruju da se religija vraća, oživljava ili nastaje u savremenom vremenu. To sve može da ukazuje, a i ne mora, da se religija našla između globalizacije, politike i kulture kao protivurječan subjekat koji je dovoljno prisutan u društvu i marginalizovan, dovoljno poseban, specifičan a ipak zavistan (kao npr. od politike, globalizacije itd). ili da je religija samo zahvaćena procesom globalizacije nužno počela da mijenja oblike. U ovom radu se postavlja pitanje i traga za odgovorom može li uopšte sociologija da prati put religije i odredi kakva je budućnost religije, da li je neizvjesna, s obzirom na brzinu sa kojom živimo u postmodernom dobu, koja dovodi do raznih društvenih nepredvidivih fenomena (uzgred nastaje "nedovoljno prava" religioznost), kao i da li može da predvidi da li će se društvo ipak okrenuti tradicionalnim vrijednostima i nastaviti korak sa vremenom ili će naći možda neki novi put ka progresu? Nesporno je da se u ovom radu implicitno ističe značaj svijesti o religiji u vremenu u kojem živimo, i u kontekstu individualizma, tačnije sa tendencijom jačanja svijesti o religiji (pojedinca i građanina u savremenom društvu).

---

¹ лана6b@yahoo.com

1. POJAM RELIGIJE I SAKULARIZACIJA

Prvobitni pojam religije² (religio) se može izvesti iz lat. izraza religare, što znači spojiti, i govori da u svom izvornom značenju religija predstavlja povezanost (što se mora odraziti u društvenom smislu), prema tome religija u svom esencijalnom, ontičkom značenju je povezana sa društvom i to u značajnom aspektu vjerovanja koje povezuje ljude u zajednicu. U tom smislu lični izazov predstavlja religija, kako napominje Levinas, ali se i redukuje na izazov ontološkog jezika da definiše odnos između Boga i kreature (onog koji vjeruje). Sociološki i teološki posmatrano, Bog je svemoćan i sveprisutan i na mnoge načine podrazumijeva Božiju involviranost u svaki postojeći oblik stvorenog, pa prema tome, kao takav Stvoritelj je prisutan i ko ekstenzivan u svakom obliku egzistencije, i on ostvaruje svoje prisustvo u formama egzistencije koje aktualizuje svojim djelovanjem pojedinac i religija je i nezavisna od kulturnih i socioloških činilaca (agenasa). Ipak, sociološki posmatrano svako djelovanje (pa i religijsko) je ljudsko ponašanje (spoljašnje ili unutrašnje, uzdržavanje ili trpljenje) ako onaj ili oni koji djeluju povezuju s njime neko subjektivno značenje (Slobodan Vukićević), pa se iz tog razloga izučava subjektivno značenje kao društvena činjenica koja hoće da objasni društvo kao rezultat djelovanja pojedinaca. Uprkos povezanosti sa filozofskim i teoloskim pretpostavkama nastanka religije, sociološka funkcija religije se ne smije zaboraviti (zapostaviti). Naime, jedan od prvih sociologa koji je uočio značaj religije za društvo je Maks Veber, koji određuje sociologiju kao nauku koja hoće da razumije i tumači društveno djelovanje i odgovori na pitanje kako religija utiče na društvo (za razliku od mnogih drugih sociologa koji su posmatrali religiju odvojeno u to vrijeme). U duhu savremenog doba u kojem živimo, a u kontekstu prepoznavanja religije kao samostalnog subjekta, Djuro Šušnjić kaže da “religiološki ispitivač stavlja društvene kategorije usred religijskih, sagledava razvoj religijske tradicije u vezi sa razvojem društva, nesporeći njen samostalni razvoj”. Uzimajući ove konstatacije kao relevantne za opstanak religije u savremenom društvu, sociologija treba da ponudi odgovor na pitanje “Ko je najviše zaslužan za promjenu pogleda na svijet u kojem nema dovoljno mjesta za religiju, da li je to država, politika, tehnologija, internet, porodica ili crkva i njeno djelovanje odgovorno za sekularizaciju?” Nije sporno da uprkos sekularizaciji religija utiče na odnose u društvu (to potvrđuju novi religijski pokreti i povratak religije (religioznosti) u savremeno društvo), i da postmoderno doba karakteriše brzina koja utiče na sve društvene procese u savremenom društvu, pa stoga sve izgleda često drugačije. Na koncu te misli Vukićević dobro prepoznajući tok globalizacije, pita se “Šta znači atomizacija društva u kojem pojedinac nema prirodni oslonac u porodici, u društvu, u institucijama, da li stavljanje prirode i Boga pod moć pojedinca predstavlja progres društva, uprkos činjenici da su ograničene motivacione i kognitivne sposobnosti pojedinca?”

Naizgled, čini se da realnost savremenog svijeta pokazuje da je sekularizacija kao proces tek faza, početak u razvoju religije, dio modernizacije jer kako većina sociologa smatra sekularizacija je proces pomoću kojeg se religija iz svih društvenih institucija i procesa u društvu eliminiše, njen značaj se marginalizuje za pojedinca i za društvo i na taj način vjera postaje privatna stvar „ako je se i kako je se neko sjeti“ (pritom postoji medijska marginalizacija religije). Stoga, nije neshvatljivo kako neki sociolozi kažu da sekularizacija je društveni proces utemeljen na pogledu na svijet da treba odvojiti sveto od svetovnog a uključuje se i ekstremno stanovište da je vjera nepotrebna pri čemu se kao posljedica javlja usmjerenost na sadašnjost (prezentizam, vjera u trenutku) (Vukićević, 2008:16). Na taj način sekularizacija postaje “zamjena tradicionalnog društva sa svetim” (Vukićević), i svetovno postaje sveto i uspostavlja se moderno društvo u kojem “intelekt poražava vjeru”, sa sigurnim zaboravljanjem dijela prošlosti (i riječi Marka Aurelija “Razumij da bi vjerovao i vjeruj da bi razumio”). Takođe, vjerovati znači i stvarati (jer vjera nije puko vjerovanje), pa u procesu globalizacije pojedinci kako žive u heteronomnim jezičnim, kulturnim i religijskim zajednicama (u državama) treba da stvaraju “za sebe”, prepoznaju i ostvaruju svoje posebne potrebe (Debeljak 2009: 154). Iako brojna istraživanja pokazuju (kao primjer jedno istraživanje Ričard Vinera je pokazalo da se ljudi ne identifikuju ni sa jednom religijom, (u Holandiji je izmjereno čak 40%)) da je pad tradicionalnih religijskih vrijednosti u društvu, rezultati istih istraživanja ističu da je prisutno izdizanje

² U islamu postoji pojam din koji na arapskom ima značenje vjera, vjerovakon, mišljenje, običaj.

individualne vjere u savremenom društvu. Stoga se može primijetiti i da „religijske norme nisu više primjenljive u sekularnim institucijama, prvenstveno ne u politici i ekonomiji, u realnom svjetu; da se one radije vezuju za privatnu sferu, tzv. „sekundarne institucije subjektivnog svijeta“ (Dobbelaere, 1985:380) što može biti razlog da religija nema tako jasan uticaj na društvene fenomene i procese u društvu, ali, također, i da podstiče individualizam.

Tako je sociologija kao društvena nauka *par excellence*, odnosno sociologija religije prije trideset godina, ostala zatečena jednom činjenicom koju tada niko nije mogao, s obzirom na podatke koji su ukazivali na to da značaj religije u društvu opada, predvidjeti. Ono što se dogodilo je sljedeće, dogodila se religija u atmosferi sveopšte svetovnosti. (Ali kako vjeruju mnogi sociolozi nije to prvi put da se sociologija spotakla o vlastitu nesavršenost, i to govori samo da ne postoje oštre suprotnosti u prirodi, odnosno da ne postoje nepremostive suprotnosti u čovjeku i društvu (niti između nauka i disciplina, o tome najbolje znaju filozofi). Ipak, sociolozi primjećuju i ukazuju na razliku između globalizacije koju su započele univerzalne religije i savremenih globalizacijskih procesa kojima je jedan od ciljeva kulturna, odnosno duhovna globalizacija. Sa druge strane, u smislu nesigurnosti i nepouzdanosti sociologije kao nauke, odnosno nepredvidivosti vremena u kojem živimo, sociolozi kažu da "čim ona uspije izreći neku sigurniju tvrdnju, odmah je preteknu nove činjenice", pa nije neobično da religija i religioznost "legitimno" dobijaju nove oblike u ovom vremenu. Ali, uključujući transformacije društava i promjene identiteta pojedinaca, prema stavovima teologa, sociologa, pa i filozofa, pitanje je da li se ustvari religija mijenja u toku društvenih zbivanja i da li može uvijek sačuvati svetonosnu sustastvenost, odnosno da li religija ostaje ista u svom izvornom obliku?

U tom smislu su podijeljena mišljenja sociologa u vezi pitanja religije, dok i dalje neki sociolozi vjeruju da religiju najbolje možemo razumjeti uz pomoć analize tradicionalne crkvene organizacije, većina ističe kako treba prihvatiti mnogo širi koncept u odnosu na pojam vjere, i to onaj koji bi uključio dimenzije lične duhovnosti, kao i privrženosti određenim vrijednostima. Iako izgleda da ovo poslednje odredjenje religije u savremenom društvu dovodi u pitanje sekularizaciju kao proces uopšte, sociološko značenje religije obavezuje se na precizniju definiciju, onu definiciju kojom će politička, nacionalna, porodična, kulturna uvjerenja i vjerovanja koja povezuju zajednicu ostati u nedvosmislenoj povezanosti sa moći vjere u autentičnom smislu (društvenom, pojedinačnom) ali se neće izjednačiti ni u jednom sociološkom trenutku. Sasvim sigurno je da nije moguće govoriti o religiji van kulturnih i socioloških uslova u kojima religija značaj i postaje "subjekat" povezivanja ljudi. O tome koliki je značaj i uticaj kulturnih specifičnosti na prisutni (aktuelni) model religije, govori podatak da se u različitim zemljama iste religije na drugačiji način praktikuju (budizam u Americi se razlikuje od budizma u Japanu, Kambodži, Kini; hrišćanstvo u Africi od hrišćanstva u Europi; islam u Indoneziji i Africi od islama u Saudijskoj Arabiji, itd.). Također, na ekspanziju „globalizacije“ religija utiču procesi savremenih migracija, i to na način da u promjenjivim okolnostima i nesigurnosti u savremenom vremenu čovjek se lakše opredjeljuje za promjenu mjesta življenja i sa sobom „nosi“ i svoju religijsku kulturu (crkva, denominacija itd.). Stoga, nije sporno naslutiti da u „globalizaciji“ religije posebnu ulogu imaju misionari (tako ih naziva tradicionalna sociologija religije) koji su putovali, i putuju po raznim dijelovima svijeta, i šire i čuvaju religijsku kulturu i tradiciju kojoj pripadaju. Ono što ostaje u domenu filozofske i sociološke rasprave je pitanje da li religije u procesu globalizacije mogu ponuditi pojedincu zajednički, društveni i univerzalan sistem vrijednosti.

2. ULOGA I ZNAČAJ RELIGIJE U SAVREMENOM DRUŠTVU

Da bi se odgovorilo na pitanje "koji je značaj i uloga religije u sadašnjem globalnom svijetu", čini se da se mora najprije, naučiti prihvatiti i razumjeti univerzalnost kao medjuzavisnost, kulturološka nužnost, i takav će univerzalizam kojem mi težimo biti dijaloški i intersubjektivan; dok pluralizam mora biti interaktivan, a ne statičan (Linda Hogan i May John, 2011: 97). U tom smislu na pitanje značaja koji ima globalizacija u odnosu na religiju, odnosno na odnos između religija, kao neke od odgovora sociologija religije, baveći se religijom, prećutno prepoznaje i: veće uvažavanje slobode drugog, nužnost dijaloga, pa i spremnost za prihvatanje, (usvajanje) različitosti. Stiče se utisak (i o

tome Berger govori), da je pravac kuda treba ići, kao i ono na šta sociologija religije mora nuditi odgovore određeno pojmom "pluralnosti". Na taj način se može reći da "modernizam pluralizuje svjetove pojedinaca i posljedično tome potkopava sve 'zdravo-za-gotovo' uzete izvjesnosti" (Berger, 2001)., pa se pojavljuje i termin "višestruke pluralnosti" kada se naglašavaju razlike između svjetskih religija, ali proučava se i odnos religije i drugih fenomena u okvirima pluralnog globalističkog svijeta, kao i pluralnog kulturalno posebnog društva. Imajući to u vidu, neki sociolozi koji se bave kulturnom globalizacijom predviđaju strah kod "religijskih elita", usled nastojanja globalizacije kao procesa da će dovesti do miješanja religija, ili njihovog izjednačavanja, pa i do religijskog sinkretizma (spajanje više religijskih i filozofskih pravaca). Religija je svako vjerovanje u apsolutnu i mističnu moć od koje čovjek zavisi, i koja kontroliše njegov život i smrt ali na koju može uticati ako se ponaša na određene načine; svoja iskustva može da izražava na kognitivan, emocionalan, praktičan i mističan način tj, u obliku učenja, obreda, zajednice vjernika ili harizmatičke ličnosti; sticanje i izražavanje iskustva sa tom moći ima za njega određeno značenje, a za zajednicu određeni značaj, jer bi bez toga njegov život i život zajednice izgledao sasvim drugačiji (Šušnjić, 1998, 50), pa se prema tome stiče utisak da postoji više vjera ili raznovrsnost načina uspostavljanja religioznosti "na početku" vjere. (to znači da ako postoji više vjera, onda postoji pluralizam identiteta u jednom čovjeku, pa i građanski pluralizam u globalističkom nacionalnom društvu). Da se podsjetimo, sociološko posmatranje se ne usmjerava na pitanje da li Boga ima ili nema nego na pitanje kakvo značenje, značaj i smisao Bog ima za vjernika i za zajednicu (Vukićević, 2005:203), pa je zato religija cjelovit društveni fenomen koji se ne odnosi samo na vjernike i izražavanje njihove religioznosti u odnosu na druge članove zajednice, nego obuhvata i odnos, osjećanja, djelovanja i pogled drugih članova ne samo na religiju nego na svijet uopšte. Kako mnogi teoretičari tvrde u modernom dobu religija je imala ipak drugačije značenje od danas, tada je religijski momenat "vjera" smatran inherentnim dijelom moralnosti, pa se prema tome može zaključiti da se i tada smatralo da je "data sloboda" nedovoljna da bi čovjek bio moralan odnosno da je uslov da čovjek vjeruje da bi bio moralan. U tom smislu, pomovo se potvrđuje stav da bez vjere "u nešto" i u Boga ne možemo shvatiti svijet niti pružiti najdublje zasnivanje ljudskih moralnih normi (V Pavićević) i na tome se sada zasniva ontološkologistička teza o povezanosti morala sa religijom. Stoga bez vjere u besmrtnost duše i nagrade ili kazne za svoja djela, čovjek ne bi mogao biti moralno biće (psihološka teza). Kako moral proističe iz vjere, on se može putem vjere izražavati, i sa sociološkog i kulturološkog aspekta eksplorisati, na čemu se zasniva genetska teza o uslovljenosti morala i religije. U tom smislu, vjera jeste inteligencija koja daje smisao nekom ponašanju, akciji, djelovanju, napose mišljenju koje se ispoljava uvijek u sociološkom kontekstu i dobija značenje, kako od onog ko pokazuje vjeru na određeni način, tako i od onih koji su saučesnici vjere (kao npr u socijalnom konstruktivizmu, pritom možemo prepoznati vjeru u druge, vjeru u sebe i u sociološki trenutak kojem propadamo.)

Izgleda da, primjećuju i neki sociolozi, dolazi do podvojenosti morala, dvojaki moral postaje sindrom (simptom) savremenog društva, i to na način da se odvaja kao "čuvanje lične i građanske vjere u dobro", i ono kao takvo ima dva lica, sa više ili manje ličnih vrijednosti*, odnosno građanskih (univerzalnih). U tom smislu nameću se pitanja "Koliki je nivo različitosti između ličnog i građanskog stava kada je u pitanju čak i vjera i koliko je ličan nečiji ličan izbor, odnosno da li se i koliko nacionalni identitet i konfesionalni entitet ostvaruje na račun slobodne volje i izbora pojedinca i građanina". Na tragu te misli Tarik Ramandam kaže „iz islamske perspektive pogrešno je nametati ženama da se pokriju, iz perspektive ljudskih prava pogrešno je nametati im da se otkriju.“, ili na sličan način će reći Gandi* "religijski identitet za državu je privatni identitet", ali pak čini se da živimo u vremenu u kojem je teško odvojiti privatno od javnog., uprkos tome što nema tog morala bez svijesti o zajedničkoj vjeri niti se može reći da postoji zajednički moral bez vjere u lično, ustvari pojedinačne vjere. U tom kontekstu primjećuje i Cvitković različitost, i kaže da je "uobičajeno je praviti razliku između pojmova „identitet“ i „identifikacija“, sa tim saznanjem da je identitet "istovjetnost sa samim sobom; ukupnost činjenica koje služe da se jedna osoba razlikuje od bilo koje druge; osjećaj pripadnosti nekoj grupi, religijskoj zajednici, naciji", dok bi identifikacija bila usmjerenost prema nečemu (porodici, naciji, religiji, ideji) i obično je praćena osjećanjem bliske povezanosti; koja uključuje poistovjećivanje (autori Hrvatskog enciklopedijskog rječnika). U tom smislu se može prepoznati da identifikacija može biti individualna (samoidentifikacija) i društvena (kad nas neko drugi identifikuje, kao na primjer, roditelji daju ime djetetu koje će biti znak njegove identifikacije.)

No, potraga za identitetom može značiti i nesigurnost u njegovo objektivno postojanje (Konrad, Dj 1999:42), što se ne mora doživjeti na patološki način, i u tom smislu, s obzirom da je poznato da postoji višestruki identitet nesporno je da je religijski identitet jedan od mogućih identiteta (koji nudi i vjeru u objektivno postojanje) ciljevi, težnje, načela (filozofska definicija je nepotpuna). “Zaklinjem se mojom religijom. Zato ću umrijeti. Ali, to je moja lična stvar. Država nema ništa s tim. Država treba da se bavi blagostanjem građana, zdravljem, komunikacijama, inostranim poslovima, novcem, i tako dalje, ali ne vašom ili mojom verom. To je lična stvar svakog od nas”. (Gandi, M. *Put nenasilja*, 2008, str. 117.)

ZAKLJUČAK

U ovom radu se nameće filozofsko stanovište, kako u pogledu eksplorisanja položaja religije u savremenom društvu, tako i u pogledu njenog opstanka, ali se u njemu djelimično usudjuje odgovoriti na pitanje koliko se religija mijenja u procesu globalizacije, da li se može opravdati njena promjena (sa aspekta njenog uticaja i posledica), odnosno da li se religija u izvornom smislu uopšte mijenja u evoluciji vremena, kakav značaj religija ima u savremenom društvu i kakve su na koncu posledice sekularizacije (u odnosu na vjeru i druge društvene činjenice, kao što je identitet). U istom kontekstu ističe se da u savremenom društvu nema morala bez vjere (i na taj način nema ni građanskog društva), i stoga nije moguće ostvariti identitet i identifikaciju bez vjere (religija) koja zajednici i društvu daje smisao postojanja. Iako brojna istraživanja (o kojima u ovom radu nije bilo više riječi) pokazuju da je pad uticaja tradicionalne religije u društvu, rezultati istih ističu da je prisutno „izdizanje“ individualne vjere u društvu. U tom smislu ovaj rad pokazuje zainteresovanost za pitanje “Da li je individualizam samo prekretnica na putu ka progresu društva ili je to jedini put ka emancipaciji društva u procesu globalizacije, uz uvažavanje ontičke i ontološke odredenosti religije“ Ovo pitanje se implicitno nagovještava kao jedan od zaključaka u ovom radu, ali i otvara mogućnosti za dalja istraživanja i nove teorije (globalizacije i religije)

LITERATURA:

1. Acquaviva, Sabino; Pace, Enzo (1996) *Sociologija religija*. Zagreb: Zavod za sociologiju
2. Barker, Ajlin, *Novi religiozni pokreti: praktičan uvod*, Zograf, Niš, 2004.
3. Debeljak *Evropa bez Evropljana*, Profil, Zagreb 2009
4. Dobbelaere, K. (1985). «*Secularization Theories nad sociological Paradigms: a reformulation of the Private-Public Dichotomy and the Problem of Societal Integration*». *Sociological Analysis* 46:377-387.
5. Djordjevic Dragoljub B. i Stajic Petar, *Religije u svijetu*,. Prometej i Leskovacki kulturni centar, Novi Sad i Leskovac, 2011
6. Djordjevic, " *Interkulturaizam- pozeljan ishod religijskog dijaloga* ", *Socioloska luca br 1/1 Niksic*
7. Eriksen, Tomas. *Paranoja globalizacije*. Sarajevo: Sajtarija, 2002
8. Fox, Jeremy. *Chomsky i globalizacija*. Zagreb: Jesenski i Turk, 2001.
9. Gandi, M. *Put nenasilja*, Sluzbeni glasnik, Beograd, 2008.
10. Giddens Anthony, *Sociologija*,: Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2007
11. *Hrvatski enciklopedijski riječnik*, Novi Liber, Zagreb, 2002.12
12. Hogan, Linda i May John. *Vidjenje ekumenizma kao medjukulturne, medjureligijske i javne teologije*. Rijeka-Sarajevo: „Concilium”, br. 1/2011.13
13. Janulatos, Anastasije. *Globalizacija i pravoslavlje*. Beograd: Hrišćanski kulturni centar, 2002.
14. Jukić, Jakov, *Budućnost religije*, Matica hrvatska, Split, 1991.
15. Lane, J.E. and S.O. Ersson (1996). *European Politics*. London: Sage. 16.
16. Levinas, E. *Totalitet i beskonačnost*, NK Jasen, Beograd, 2006.17.
17. Mandžaridis, Georgije. *Globalizacija i univerzalnost – san ili java*. Beograd: „Službeni glasnik”, 2011.
18. Malkom, *Sociologija religije*, Clio, Beograd, 2003.
19. Nikić Stevo, *Sociologija*, Fakultet za pomorstvo, Kotor 2004

20. Orlić Ranko, *Kadrovski menadžment, Zoran Donjanović i sinovi, Beograd 2005*
21. *Socioloska luča 2/ II, 2008, Institut za sociologiju i psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet crne Gore*
22. Šušnjić, Đuro, *Religija II, Čigoja štampa, Beograd, 1998.*
23. *Veber Maks, Sociologija religije, Kruzak, Zagreb, 2000*
24. *Vukićević Slobodan, Etničko i građansko u savremenoj državi, (Strategija razvoja i procesi regionalne saradnje na Balkanu), Filozofski fakultet, Niš, 2000*
25. *Vukićević Slobodan, Sociologija (filozofske pretpostavke i temeljni pojmovi) Plato, Beograd, 2005*

SUMMARY

Lana Burić, MA

THE RELIGION AND SECULARIZATION IN THE MODERN SOCIETY

In this paper is presented the significance of religion and the position of religion in society, and it is also about the influence which religion has in the life of human from social aspect. As follows in the first part is talked about the significance of religion, actually it is about the ontical determenitation of religion (in essential sense) and so it's association (and important role) with the human and society in basic meaning. Religion is separated in contemporary time and such as marginalized and eliminated from public social life (so it has lost it's moral integrity, and so the important role to speak about political and social things in religion way from aspect the moral norms). On that way the religion has (not) the influence in citizen's life it seems in separated two ways, at the first to give by it self affirmation to universal values (which contains mostly defense of evil in spread social context) and in individual, spirit and inspirit way make people pleased in reponse to their need to persuade, in the time when is everything uncertain, and the speed also changes a lot. Is everything so uncertain because of religion? Maybe secularization can give an answer on this question.

Key words: religion, secularization, person, postmodern time, globalization